

10. Lessen uit het verleden

Het verleden niet vergeten

In de Torah, in de Geschriften, bij de profeten worden gelovigen bij herhaling aangespoord om het verleden niet te vergeten, maar het integendeel a.h.w. te koesteren en eruit te leren.

Deut 4:9,10 “Pas op! Vergeet niet de gebeurtenissen die je zelf hebt meegemaakt! Geen ogenblik van je leven mogen ze uit je gedachten verdwijnen. Vertel ze door aan je kinderen en je kleinkinderen. Vertel van de dag dat je voor de Heer, je God, stond, bij de berg Horeb.” - GNB

Deut 32:7 “Denk aan de tijden van weleer, verdiep u in het verre verleden. Vraag uw vader ernaar, hij zal het vertellen; vraag de oudsten en zij zullen verhalen.”

Jozua 4:6-7 Stenen worden opgericht om niet te vergeten, als hulpmiddel voor ouders om steeds weer te vertellen aan hun kinderen.

Jesaja 46:9 “Denk terug aan alles wat eertijds is gebeurd. Ik ben God, er is geen ander, Ik ben God, niemand is aan Mij gelijk.”

De psalmen geven twee belangrijke situaties aan waar het belangrijk is om het verleden te gedenken:

- **Een periode van zware moeilijkheden.** Enerzijds word het volk aangemoedigd om de moed en het vertrouwen niet te verliezen door terug te denken aan Gods heilzame optreden in de geschiedenis van het volk. Anderzijds wordt God in klaagzang en gebed aangespoord om reddend op te treden zoals hij deed in het verleden.
- **Een tijd waar het volk dreigt af te dwalen van de Torah.** Het volk wordt aangespoord om te bezinnen over de momenten in het verleden waar het volk, ondanks de voorbeelden van Gods zorg en optreden, zich rebels opstelde en alles bijgevolg fout liep.

1. Hoe belangrijk is het verleden voor jou? Of ben je iemand die meer naar de toekomst kijkt? Leg uit...
2. Kun je ook te veel (of op een foute manier?) bezig zijn met het verleden? Kunnen gebeurtenissen uit het verleden soms te veel geïdealiseerd worden? Kan het verleden zowel bemoedigend als verlamvend werken?
3. Wat is jouw reactie op wat Prediker zegt in 7:10 : “Vraag jezelf niet af waarom het vroeger beter was dan nu. Het getuigt van weinig wijsheid als je daarnaar vraagt.”? Waarom zou Prediker dit schrijven? Is er een verschil tussen ‘leren uit het verleden’ en ‘het verleden verheerlijken’?

Psalmen

In het lesboekje worden verschillende psalmen voorgesteld als basis voor studie en dialoog. Iedere psalm heeft een heel eigen invalshoek en eigen accenten. Elk van die psalmen is het aandachtig lezen en overdenken zeker waard. Gemakkelijkheidshalve hieronder een bondig overzicht.

Psalm 78

“Wij hebben het gehoord, wij weten het, onze ouders hebben het ons verteld. 4Wij willen het onze kinderen niet onthouden, wij zullen aan het komend geslacht vertellen van de roemrijke, krachtige daden van de HEER, van de wonderen die Hij heeft gedaan. (...) Dan zouden zij op God vertrouwen, Gods grote daden niet vergeten en zich richten naar zijn geboden. 8Dan zouden zij niet worden als hun voorouders, een onwillig en opstandig geslacht, onstandvastig van hart en geest, een geslacht dat God ontrouw was.” (v 3-4; 7-8)

Asaf, de koorleider in het heiligdom, haalt meerdere ‘wonderen’ aan: de bevrijding uit Egypte (middels de plagen), de doortocht door de Rode zee, het water uit de rots, het manna, de kwakkels, de hele reis door de woestijn en uiteindelijk de verovering van het beloofde land... Helaas, telkens weer werd het volk ontrouw en opstandig. Wanneer God ‘straffend’ tussenbeide kwam ging het weer goed, althans helaas maar voor een tijdje.

Psalm 105

“Loof de HEER, roep luid zijn naam, maak zijn daden bekend onder de volken, 2zing en speel voor Hem, spreek vol lof over zijn wonderen, (...) 5Gedenk de wonderen die Hij heeft gedaan, de oordelen die Hij heeft uitgesproken...” (v. 1-2; 5)

In deze psalm begint de auteur bij het verbond met Abraham, Izaak en Jakob en de belofte van een goed land. Hij vertelt hoe de twaalf stammen (door hongersnood) in Egypte belanden, waar Jozef het van slaaf en gevangene tot prins maakte. De twaalf stammen, ontheemden in een vreemd land, werden machtig... maar uiteindelijk onderdrukt en tot slaaf gemaakt.

God echter roept Mozes en Aäron, en onder hun leiding (en d.m.v. de tien plagen) trekken ze uit. Het wordt een lange reis, vol uitdagingen. God echter gaat met hen mee, en lost de problemen op.

Uiteindelijk komen ze in het beloofde land: “Hij gaf hun het land van andere volken, het bezit van vreemde naties viel hun ten deel. ⁴⁵Zij moesten daar zijn geboden naleven en zich houden aan zijn wetten.” (v. 44-45)

Psalm 106

“¹Halleluja! Loof de HEER, want Hij is goed, eeuwig duurt zijn trouw. ²Wie kan zijn machtige daden verwoorden, wie de roem van de HEER laten klinken? ³Gelukkig wie zich houden aan het recht en doen wat rechtvaardig is, telkens weer.⁴Denk aan mij, HEER, uit liefde voor uw volk, zie naar mij om, U die redding brengt. ⁵Dan zal ik uw uitverkorenen gelukkig zien, vreugde vinden in de vreugde van uw volk, vervuld zijn van trots op uw liefste bezit. ⁶Wij hebben gezondigd zoals onze voorouders, wij hebben gefaald en kwaad bedreven.” (v. 1-6)

Ook hier begint de psalmist met te herinneren aan de heroïsche bevrijding uit Egypte. Het volk is dankbaar: “¹²Toen hadden zij vertrouwen in zijn woorden en bezongen ze zijn roem”, maar “snel vergaten zij wat Hij gedaan had, ze wachtten niet geduldig zijn plannen af.” (v. 12,13)

Hierna volgt een opsomming van alle etappes waar het volk in de fout ging in de woestijn en later in het beloofde land (tot de kinderoffers toe).

“Toen ontstak de HEER in toorn, Hij gruwde van zijn volk, zijn liefste bezit. ⁴¹Hij gaf het in de macht van vreemde volken, zij werden overheerst door hun haters, ⁴²onderdrukt door hun vijanden, en moesten zwichten voor hun macht. ⁴³Vele malen kwam Hij hen bevrijden, maar zij volhardden in opstandig gedrag en zonken weg door eigen schuld.” (v. 40-43)

Maar, zo zegt de psalmist, toch laat God zijn volk nooit vallen: “Toch zag Hij naar hen om, telkens als Hij hen hoorde klagen in hun nood. ⁴⁵Hij dacht weer aan zijn verbond met hen, zo trouw was Hij dat Hij deernis voelde ⁴⁶en medelijden wekte bij allen die hen hadden weggevoerd.” (v. 44-46)

Daarom dat hij zich vol vertrouwen in gebed tot God kan richten om ook nu reddend op te treden: “Red ons, HEER, onze God, breng ons bijeen uit de andere volken, dan loven wij uw heilige naam en verkondigen trots uw roem. ⁴⁸Geprezen zij de HEER, de God van Israël, van eeuwigheid tot eeuwigheid. Laat het hele volk antwoorden: ‘Amen!’ Halleluja!” (v. 47-48)

Psalm 135

In deze psalm vertrekt de auteur van het idee dat Israël Gods lieveling is te midden van de idolate volkeren: “³Loof de HEER, want Hij is goed, bezing zijn naam, zo lieflijk van klank. ⁴De HEER heeft Jakob uitgekozen, Israël als zijn kostbaar bezit.”

In de korte psalm vertelt de psalmist hoe God hun het land in bezit gaf, en legt hierbij de nadruk op het feit dat Hij hiervoor niet aarzelde om andere volken te treffen en koningen te doden. Volgens hem voldoende reden om de Heer te prijzen.

-
4. Voor Israël was **de Exodus** en alles wat daarrond gebeurde een belangrijke (zometertijd de belangrijkste) mijlpaal. Waarom was dit zo belangrijk? Wat is voor jou het belangrijkste element in heel dat gebeuren?
 5. Heb jij **‘mijlpalen’** in je eigen geschiedenis of die van de kerk? Heb jij iets te vertellen?
 6. In bovenvermelde psalmen weerklinkt **een dubbele aansporing** (als reactie op het overdenken van de geschiedenis): enerzijds God loven om wat hij heeft gedaan, en anderzijds ‘de geboden naleven / zich houden aan het recht en doen wat rechtvaardig is’. Als je terugkijkt op de (of jouw) geschiedenis: is het ene belangrijker dan het andere? Hoe verhouden beide aansporingen zich tot elkaar?

Psalm 80

Laten we kort even wat dieper ingaan op psalm 80. Deze psalm bevat een wekerend refrein:

v. 4 “God, keer ons lot ten goede, toon uw lichtend gelaat en wij zijn gered.”

v. 8 “God van de hemelse machten, keer ons lot ten goede, toon uw lichtend gelaat en wij zijn gered.”

v. 20 “HEER, God van de hemelse machten, keer ons lot ten goede, toon uw lichtend gelaat en wij zijn gered.”

Hier vallen zeker al twee zaken op:

- **De psalm is een een smeekbede om hulp en bevrijding** in hele moeilijke omstandigheden (zie ook v. 2,3: “Hoor ons... Laat uw kracht ontwaken, kom, en red ons.”)
Wat de moeilijkheden precies waren is moeilijk te achterhalen. Sommigen denken denken aan de Assyrische invasie (8ste eeuw v. Chr.). Anderen vermoeden dat de psalm werd geschreven in reactie op de verwoesting van de tempel door de Babyloniërs (586 v. Chr.), en zou dus een gebed zijn om herstel. Nog anderen denken dat Psalm 80 geschreven kan zijn tijdens of na de Babylonische ballingschap, toen de Israëlieten waren weggevoerd uit hun land en verlangden naar herstel en terugkeer naar hun thuisland.
- **De psalmist beroept zich op de zegen die het volk kreeg van Mozes en Aäron** toen ze aan de grens van het beloofde land stonden: “toon uw lichtend gelaat” lijkt een duidelijke allusie te zijn aan de priesterzegen uit Numeri 6:22-26

Num 6:25: “moge de HEER het licht van zijn gelaat over u doen schijnen en u genadig zijn” – Deze uitdrukking geeft o.a. aan dat je de ander een glimlachend, welwillend, stralend gezicht toekeert. Dit wordt verbonden met het begrip ‘genade’, wat niet onverdiende gunst betekent, wel goedheid, welwillendheid, goedgunstigheid.

De God die aangeroepen wordt

- God wordt 1x **herder** genoemd, met als taak voor te gaan, te leiden (v. 2) en te beschermen (v. 15 - bekommer u = draag zorg voor / v. 18 - leg uw hand op uw beschermeling)
- 4x **God (ook: Heer) van de hemelse machten** (= militaire term - lett.: van de legerscharen). Er is nood aan kracht (v. 2 - laat uw kracht ontwaken).

De uiteindelijke bedoeling is dat er ‘redding’ komt. Dit is een begrip dat we de voorbije weken meermaals zijn tegengekomen. Drie maal komt het werkwoord **YASHA** voor (v. 4,8 en 20) en één keer het zelfstandige naamwoord **YESHU’AH** dat er van afgeleid is (v. 3 - lett.: ga over tot onze redding). Ter herinnering nog even de betekenis van dit mooie begrip in het kadertje hiernaast.

Redden / verlossen is een vertaling van het Hebreeuwse **YASHA** (zit in de naam ‘Yeshu’ah’, Jezus)
De wortel komt van het begrip ‘overvloed’; het werkwoord heeft de betekenis van ‘plaats maken, zorgen voor (adem- of leef)ruimte => “je goed voelen”
* medisch = gezond zijn
* sociaal = gelukkig zijn, welzijn en overvloed
* In de actieve vorm: **helpen, bijstaan** => bij werk : helpen / bij ziekte : genezen of verzorgen / in gevaar : bijstaan, te hulp komen / tegenover een vijand = helpen (overwinning), verlossen / in gevangenschap: bevrijden

Voor die redding wordt vooral uitgekeken naar God:

- v 3 : **laat uw kracht ontwaken, kom en red ons**
- v 4, 8, 20 : **keer ons lot ten goede** / v 15: **keer u tot ons, kijk neer en zie, bekommer u...** Vier keer het werkwoord SHUV: terugkomen, weerkeren – actief: doen keren, een ommekeer brengen.

Tegelijkertijd is dit ook een oproep voor de mens. SHUV is het woord bij uitstek dat gebruikt wordt wanneer het gaan om ‘bekering’ (het Joodse begrip TESHUVA, bekering, is afgeleid van dit werkwoord). Dat de mens echt wel actief betrokken partij is, zie je in vers 19: niet van God wijken, Gods naam aanroepen.

7. **God wordt aangeroepen omdat hij herder is, jawel, maar vooral omwille van zijn macht (die hij voor ons moet gebruiken!). Reactie?**
8. **Wat vind je van die ‘actieve betrokkenheid’ in vers 19: “Leg uw hand op uw beschermeling... DAN zullen wij niet van u wijken. Laat ons leven, en wij roepen uw naam...” Is dit niet teveel ‘eerst zien, en dan...’? Of is dit een normale menselijke reactie? Zo ja, ook een normale reactie van een gelovige?**
9. **Wat kun je van God verwachten, en wat is ons deel?**

Hoop en vertrouwen... maar ook onbegrip en zelfs verholen verwijten?

De psalmist verwacht hulp van God. Wat er in het verleden gebeurd is laat hem hopen. Hierbij denkt hij vooral aan het hele gebeuren rond de Exodus, de bevrijding uit Egypte, en het doen bloeien van een nieuwe natie in het beloofde land: “U hebt een wijnstok uitgegraven in Egypte, en volken verdreven om hem te planten. U gaf hem een ruime plek, hij schoot wortel en vulde het land.” (v. 9,10)

Diezelfde verlossende God echter, zo stelt de psalmist, heeft ook ellende en verwoesting gestuurd: “U liet ons brood van tranen eten en een stroom van tranen drinken. U hebt andere volken tegen ons opgezet, onze vijanden drijven de spot met ons.” (v. 6,7)

v. 13,14 “Waarom hebt u zijn omheining vernield? Voorbijgangers plukken hem leeg, wilde zwijnen wroeten hem om, veldieren vreten hem kaal.” (allusie aan de Assyriërs, de Babyloniërs?)

v. 16,17 “... de stek die uw hand heeft geplant, het kind dat u zelf hebt grootgebracht. Hij is verbrand en weggehakt, verkwijnd onder uw duistere blik.” (lett.: uw dreigende, verwijtende blik – let op de tegenstelling met ‘toon uw lichtend gelaat’)

Let ook eens op

- dat ‘waarom?’ in v. 13 => onbegrip
- de uitdrukking ‘laat uw kracht ontwaken (wakker worden)’ in v. 3, alsof God aan het slapen is
- de uitdrukking ‘hoelang nog?’ in v. 5 => onbegrip en ongeduld

10. Gods heilzame daden in de geschiedenis (in het verleden)... **Bemoedigend?** Ook een **garantie** dat alles goed blijft of komt (toch voor zij die bidden – zie v. 5)?

11. **Het lijkt alsof alles wat gebeurt toegeschreven moet worden aan God** (zowel positieve als negatieve) ... Is dat ook echt zo? Zo ja, hoe zet je dit om naar vandaag? Heeft God rechtstreeks een vinger in alles wat gebeurt (in iemands leven / in de wereld)? Hoe zit het dan met de zoveel vreselijke dingen die (net als in elke tijd trouwens) ook vandaag gebeuren, waardoor soms vele duizenden mensen te maken hebben met soms onmetelijke pijn en verdriet?

12. Lees nog eens de verzen 9 en 10, waar gesteld wordt dat **God volken heeft verdreven** (ook laten uitroeien?) om Israël een plaats te geven. Hoe reageer je hierop in het licht van de actuele gebeurtenissen: vluchtelingenstromen, oorlogen om territoria te veroveren, de gebeurtenissen in Israël en Gaza, Oost-Congo, ...?

13. **Waarom? Hoe lang nog?** Zijn dit vragen die ook bij jou soms opkomen? Zo ja, in welke omstandigheden? En wat vind je van het beeld van een God die lijkt te slapen...?

14. **Hoe zit dat met jouw godsbeeld:** primeert het ‘lichtend gelaat’ of toch de ‘dreigende, verwijtende blik’?